

KOPSAVILKUMS

Šajā grāmatā dots jaunais un pārskatītais Latvijas putniem nozīmīgo vietu (PNV) saraksts – trešais šāda veida pārskats, ko Latvijas Ornitoloģijas biedrība izdevusi kopš PNV programmas sākuma 1994. gadā. Jaunais saraksts balstīts uz iepriekšējā Latvijas PNV pārskata datiem (Račinskis, Stīpniece 2000), kas ievērojami papildināti ar 2001.-2004. gadā veiktā *Emerald* projekta pētījumu rezultātiem. Šeit iekļautas un aprakstītas Eiropas Savienības nozīmes PNV, kas nodalītas, pirmoreiz Latvijā izmantojot C līmeņa vietu izvēles kritērijus. Pārskata izdošana izriet no Latvijas iestāšanās Eiropas Savienībā (ES) 2004. gada 1. maijā, kad mūsu valstij kļuva saistoša Putnu direktīva un tās prasību ieviešana arī attiecībā uz savvaļas putnu aizsardzībai veidojamām īpaši aizsargājamām dabas teritorijām.

Pavisam Latvijā šobrīd ir noteikta 71 putniem starptautiski nozīmīgā vieta. 64 no tām atrodas iekšzemē un aizņem 534 056 ha jeb 8,3% valsts teritorijas. Jūras teritoriju skaits, robežas un kopplatība – septiņas vietas ar apmēram 339 470 ha lielu akvatoriju – saglabājusies nemainīga kopš iepriekšējā PNV saraksta publicēšanas (Račinskis, Stīpniece 2000). Salīdzinot ar iepriekšējo sarakstu, iekšzemes teritoriju skaits pieaudzis par 10 vietām, bet to kopējā platība divkārtojusies, palielinoties par 274 368 ha. Būtiskas izmaiņas teritoriju sarakstā notikušas galvenokārt līdz ar PNV izvēli pēc C līmeņa vietu kritērijiem – piecas līdzšinējās teritorijas apvienotas divās jaunās PNV, viena teritorija sadalīta divās jaunās vietās, sarakstā iekļautas 19 jaunas PNV, bet septiņas līdzšinējās teritorijas no saraksta svītrotas. Ievērojamas izmaiņas skārušas arī putniem nozīmīgo vietu robežas un telpisko izvietojumu. Pilnīgi visām iekšzemes PNV robežas digitizētas un precizētas, izmantojot precīzas liela mēroga kartes, un līdz ar to mainījušās ļoti plašās robežas no absolūtā pieauguma par 88 955 ha līdz samazinājumam par 8217 ha.

Šajā pārskatā piemēroti tikai C līmeņa jeb ES nozīmes vietu izvēles kritēriji. No septiņiem iespējamajiem C kritērijiem Latvijā PNV nodalīšanai izmantoti seši (C1-C6). Visbiežāk – 51 teritorijai – piemērotais kritērijs ir C6, kas nozīmē, ka vieta ir viena no svarīgākajām ligzdošanas vietām Latvijā kādai ES mērogā apdraudētai putnu sugai. Trešā daļa vietu atbilst PNV kritērijiem pēc vienas sugas populācijas datiem; pārējās teritorijas ir nozīmīgas divām vai vairākām

sugām (73% vietu nozīmīgas 1-3 sugām). PNV Latvijā izvēlētas 59 savvaļas putnu sugām. 49 no tām iekļautas ES Putnu direktīvas I pielikumā, bet pārējās 10 ir regulāri sastopamas migrējošas vai ziemojošas ūdensputnu sugas. Vismaz 17 citām direktīvas I pielikuma sugām, kas sastopamas putniem nozīmīgajās vietās, vietu izvēle nav veikta.

Galvenās biotopu grupas putniem nozīmīgajās vietās ir meži (44,3% no visu PNV platības) un mitrāji (20%). Vislielākais relatīvais pieaugums (par 81%), salīdzinot ar iepriekšējā saraksta iekšzemes PNV pārstāvētajiem biotopiem, noticis mākslīgo biotopu grupā. Vairāk nekā divreiz pieaugušas arī zālāju – ganību un dabisko pļavu (66%) un mežu (58%) platības. Lielākais absolūtais pieaugums noticis mežu grupā – to kopējā platība PNV tīklā palielinājusies par 137 271 ha. Jāatzīmē arī ievērojamā zālāju platību palielināšanās par 31 955 ha.

Visas 64 putniem nozīmīgās vietas Latvijas iekšzemē vismaz daļēji pārklājas ar dažādu kategoriju valsts īpaši aizsargājamām dabas teritorijām un potenciālajām ES nozīmes *Natura* 2000 teritorijām. Visas ĪADT kopā nosedz 503 833 ha jeb 94,3% Latvijas iekšzemes putniem nozīmīgo vietu platības. Augsta aizsardzības pakāpe (>90% platības) ir 50 vietām jeb 78% iekšzemes vietu. Visas vietas, izņemot vienu, ir aizsargātas par vairāk kā 75% to platības. Salīdzinot ar iepriekšējo PNV pārskatu, relatīvais iekšzemes vietu aizsardzības līmenis pieaudzis no 71% līdz 94,3% vietu kopējās platības, bet absolūtais pieaugums bijis vairāk kā divkārtš – no 183 119 ha uz 503 833 ha (+64% no sākotnējā). Vairākumam līdz šim neaizsargāto prioritāro PNV panākts aizsardzības statuss. Lielāko daļu iekšzemes PNV aizsargātās platības aizņem nacionālie parki (29%), dabas parki (28%) un dabas liegumi (27%). Atlikušos 13% aizņem aizsargājamo ainavu apvidus un 4% dabas rezervāti. Visas sešas Latvijā izdalītās un apstiprinātās Ramsāres konvencijas vietas lielā mērā pārklājas ar putniem nozīmīgo vietu robežām.

Galvenais apdraudējums iekšzemes putniem nozīmīgajām vietām ir mežizstrāde, meliorācijas un ceļu tīkla atjaunošana un izbūve, nosusināšanas grāvju izraisītā ūdens līmeņu pazemināšanās purvos, kā arī kūdras izstrāde atsevišķās PNV. Zālāju platības un kvalitāti turpina samazināt pamesto pļavu un ganību aizaugšana ar krūmiem un apmežošanās.